Малашлăха пăхакан çĕр ĕçченĕн канашлăвĕ

Вăрлăх пахалăхне ĕç никĕсне хурасчĕ

Çĕр ĕçченĕ паян «симĕс ĕç çире» вăй хунă хушăрах ĕç калăпăшĕпе пуян вырма та сывхарнăçемĕн сывхарать. Кăçал районти хуçалăхсен пурĕ 15 пин гектара яхăн тĕш тырăпа пăрçа йышши культурăсене пуçтарса кĕлете хумалла. Çакна вăхăтра тумалла. Паян уй-хире тухсан

Р. Александрова агроном тулăх хирсемпе мал ĕмĕтлĕ.

тырă-пулă ăнса пулни куçкĕрет, анчах уйри вăл кĕлетри мар-ха. Çавăнпа та ăна çухатусемсĕр пухса кĕртесси – çĕр ĕçченĕ умĕнче тăракан паянхи тĕп задача. Кунпа пĕрлех ÿстерне тырăпулă сорчĕсене наука ыйтнă пек хак парасси (апробаци) те – малашнехи аталану çул-йĕрĕ.

Вырма умĕнхи тĕллевсене палăртма тата апробаци ыйтăвне кая хăвармасăр татса пама район администрацийĕн ял хуçалăх пайĕ иртнĕ ытлари кун, утă уйăхĕн 21-мĕшĕнче, агрономсен канашлăвне ирттерчĕ. Пухăннисем ирлесе вăрлăх туса илессипе ĕçлекен тăвата пĕрлешÿллĕ хуçалăх уй-хирĕсене çитсе ырă ĕмĕт шантаракан сортсем епле ÿсине тишкерчĕç. Вăрлăхпа ĕçлесси тенĕрен. Хамăр республикăри Патăрьел районĕнче вăрлăх туса илессипе 10 хуçалăх ĕçлет пулсан, пирĕн те вĕсенчен юлас марччĕ. Вăрлăхпа ĕçлекене патшалăх пулăшни тата çĕнĕ сортсем пысăк тухăç пани кашниншĕнех паллă. Пирĕн районта та çак çула суйласа илсе кăçал «Герой» тата Ильич яч. хис. хуçалăхсем вăрлăх туса илекен хуçалăх ятне илчĕç. Район администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ тата ял хуçалăх пайĕн ертÿçи В. Ананьев каланă тăрăх, çитес çул вăрлăхпа ĕçлекен хуçалăхсен йышне татах ÿстерме тĕллевсем пур-мĕн. Апла пулсан «АПКна аталантарасси» наци проекчĕ вăй илсех пырать.

Канашлăва хутшăннисем малтанах «Свобода» хуçалăхри çурхи тулăн «Мис» сортне 90 гектар акнă хирĕнче пулчĕç. 4 çул каялла илсе килнĕ çĕнĕ сорт пурне те савăнтарчĕ.

– Кашмашсен 15 гектар йышăнакан купăста пуссинче те пысăк тухăç пуласси пирки иккĕленÿ çук, – терĕ Н. Рыбаков агрохимик.

Кун хыççăн агрономсем «Герой» хуçалăхри çурхи тулăн «Московская-35» элита,

В. Ананьевпа В. Морозов çурхи урпа пуссинче.

сĕлĕн «Адама» суперэлита, ырашăн «Фаленская-4» суперэлита сорчĕсемпе паллашрĕç. Вĕсенчен кашниех 30 центнертан кая мар тухăç парасси паянах паллă. «Ударниксем» кăçал акнă «Вакула» 6 ретлĕ урпа 238 гектар йышăнать.

– Кунти тухăç кăçал чылайăшне тĕлĕнтерĕ, – терĕç В.Ананьевпа В. Морозов («Россельхозцентр» ФГУн Чăваш Республикинчи филиалĕн Муркаш районĕнчи уйрăмĕн ертÿçи) хирти лару-тăрупа килениє. Йÿçкассисен çĕр улми пуссисем те унта çитнисене ăмсантармасăр хăвармарĕç.

– Тĕп вырăнта – технологие пăхăнни, – терĕ çĕр улми вăрлăхĕн лаборатори пуçлăхĕ М. Романова.

Н. Рыбаков агрохимик Кашмашсен купăста пуссипе кăмăллă.

Ильич яч. хис. хуçалăхри кăçал 2 гектар çине акнă пысăк клейковиналлă çурхи тулăн «Симбирцид» сорчĕн тухăçĕ те куç умĕнчех. Пысăк пучахлă та шултра пĕрчĕллĕ «Ирень» сорт та (çурхи тулă) паян – уй-хир илемĕ. Пĕлтĕр пуçласа акнă «Владимир» урпа гектартан 73 центнер тухăç панă пулсан, кăçал та вăл пĕчĕк пулмасси куç умĕнчех.

Мал ĕмĕтлĕ агрономсем пысăк тухăç паракан вăрлăхсене апробацилеме пуçларĕç.

Агрономсем «Ударник» хуçалăхăн çĕр улми вăрлăхĕн пуссинче.

А. БЕЛОВ.
Автор сăн ÿкерчĕкĕсем.

Вырмари ĕç хăрушсăрлăхĕ

Ответлăха кашнин туймалла

Вырма ĕçĕсем çывхараççĕ. Ку вăл çĕр ĕçченĕн çур акире тата çу каçа пурнăçланă ĕçĕсене пĕтĕмлетмелли вăхăт. Мĕн акни-лартнине пуçтарса илнипе пĕрлех çитес çулхи тухăç никĕсне хывса хăварасси те – хресченĕн паян-ыран пурнăçламалли тивĕçĕ. Такамшăн мар-çке, хамăршăнах ĕçлетпĕр, асатте-асаннемĕрсенчен юлнă çĕраннемĕр çинче хĕрĕмĕр-ывăлăмăрсен тата мăнукăмăрсен пуласлăхне никĕслетпĕр. Çакна кая хăвармасăр пурнăçа кĕртесси ĕçлекенрен хăйĕнчен те нумай килет. Халĕ каланине вырмари ĕç хăрушсăрлăхĕ урлă илсе кăтартарха. Кунта иртнĕ çулсенче вырмара пулнă инкексем кашнинех шухăшлаттарма тивĕç. Мĕнле инкексем-ха вĕсем тата мĕнпе сăлтавланнă? Хуравĕ малалла илсе кăтартнă тĕслĕхсенче.

2008 çулта:

__Августăн 14-мĕшĕ.__ Хамăр районти «Свобода» хуçалăхра асăрханусăрлăха пула «Енисей-954» çул хĕрне çавăрнса ÿкнĕ.

__Августăн 19-мĕшĕ.__ Сĕнтĕрвăрри районĕнчи «Звезда» хуçалăхри СК-5 «Нива» çавăрнса ÿксе юрăхсăра тухнă.

__Августăн 24-мĕшĕ.__ Элĕк районĕнчи «Звезда» хуçалăхра пушар хăрушсăрлăх правилисене пăхăнманран СК-5 «Нива» çинче пушар тухнă. «Хир карапĕ» пĕтĕмпех ĕçе юрăхсăр.

__Сентябрĕн 7-мĕшĕ.__ Красноармейски районĕнчи «Нива» хуçалăхра пушар тухнипе СК-5 «Нива» комбайн сиенленнĕ.

Мĕн çул пана-ха вырма вăхăтĕнче «хир карапĕсемпе» пулса иртнĕ инкексене?

Тĕрĕслевсем çакăн пирки усăмлă калаççĕ: комбайнсене эксплуатациленĕ чух хăрушсăрлăх техникине пăхăнманни; ĕçе ÿсĕр çынсене явăçтарни; электропередача линийĕсем айĕнче асăрханусăр пулни; пушар хăрушсăрлăх правилисене сĕмсĕррĕн пăсни тата ĕç йĕркелĕвĕшĕн яваплисем ответлăха туймании; механизаторсем пирвайхи медицина пулăшăвĕ пама пĕлменни; техника кивелни тата комбайнсен агрегачĕсене вăхăтра тĕрĕслесе тăмании. Чи малтанах тырă выракан комбайнсем çинчи пушар хăрушсăрлăхĕ пирки. Вырма пуçланать çеç. Çак хăрушлăх çине алă сулма юраманнине пурте куратпăр-пĕлетпĕр. Çавăнпа та асăрханулăха малти вырăнта тытасчĕ.

Хирте пушартан сыхланас тесен мĕн тумалла-ха? Малтанах «хир карапĕ» çинче огнетушительсем пулмалла. Çакна тума кăпăкпа сÿнтерекен кивĕ огнетушительсем кирлĕ мар. Комбайнсем çинче 5-7 литрлă порошоклă тата углекислотлă огнетушительсем 4 пулни вырăнлă. 200 литрлă пластик пичкесенче шыв тытни те – пушар хăрушлăхĕн малтанхи самантĕнче чи кирли. Ĕçленĕ вăхăтра комбайнсене арпапа улăмран тата тĕрлĕ сÿп-çапран тасатса тăни те «хĕрлĕ автана» айккалла пăрать. Кунпа пĕрлех «хир карапĕсем» çинчи тĕрлĕ агрегатсене вăхăтра тĕрĕслесе тăни те, электрооборудование тирпейлĕ тытни те инкекрен пăрăнса иртме пулăшать.

А. ЕФИМОВ,
патшалăх пушар надзорĕн районти уйрăмĕн аслă инспекторĕ;
С. НИКОЛАЕВ,
патшалăх техника надзорĕн районти инспекторĕ.

Килти хушма хуçалăх

Çырласем те сиплеççĕ

Çуллахи вăхăт тĕрлĕ çырласемпе пуян. Çырласенче вара пире кирлĕ витаминсем чылай. Çавăнпа та вĕсен сиплĕхлĕ енĕсем те пур.

ЧИЕ ÇЫРЛИ аппетита лайăхлатма, шыв ĕçес килнине ирттерме пулăшать. Чие çырлисем организма тимĕрпе пуянлатаççĕ, микробсене те вĕлереççĕ. Аваллантах сыпă чирĕсене тата сывлав органĕсене сипленĕ чухне чие çырлипе сĕт хутăшĕпе усă курнă. Чие йывăççин çулçисенчен вĕтетсе тунă масса сăмсаран юн кайнине чарма тата сурансене сиплеме те пулăшать.

ХУРА ХУРЛĂХАН С витаминпа чи пуянни. 100 г çырлара 150-300 мг таранах С витамин пур. Çынна вара пĕр талăкра вăл 50-100 г çеç кирлĕ. Р витамин та пур çак çырласенче. Хура хурлăханăн çулçисем те сиплĕ. Халăх медицининче хурлăхан çулçисен шывне шăк хăмпăвĕнчен, пÿресенчен чул кăларма тата водянка, золотуха чирĕсенчен сиплеме усă кураççĕ.

Колорадо нăррипе кĕрешме

Колорадо нăррипе биологиллĕ меслетпе кĕрешме пулать-и?

А. КОНУЗИН.

Çĕр улми ÿстерекене хумхантаракан тĕп шухăш – çак культурăна колорадо нăррин мăшкăлĕ пулма парас марри. Сăтăрçăпа тĕрлĕ майпа кĕрешме пулать: химилле тата биологилле меслетпе. Паян юлашкисем çинче чарăнса тăрар.

Помидор çеçки

Помидор çеçкине 3 кг чухлĕ илсе вĕтетмелле, унта 10 литр шыв хушмалла, хыççăн 30 минут вĕретмелле. Тăрăлтармалла, сăрăхтармалла. Çĕр улмин çеçкисене сирпĕтме 2 литр хатĕр шĕвеке 10 литр шывпа хутăштараççĕ тата 40 грамм супăнь хушаççĕ.

Хĕрлĕ пăрăç

Типĕтнĕ пăрăçа (100 грамм) 10 литр шывра 2 сехет вĕретмелле. Çак шĕвеке супăнь хушаççĕ. Хатĕр шĕвекпе çĕр улми çеçкисене сирпĕтеççĕ.

А. СЕМЕНОВ.

Районăн паллă çыннисем

Çынна вăхăтра пулăшни – телей

Çак кунсенче «Районти тĕп больница» муниципаллă сывату учрежденийĕн хирурги уйрăмĕнче 32 çул хирург-травматолог пулса ĕçлекен Леонид Николаевич Андреев 55 çул тултарчĕ. Районти нумай çынна тата хама та йывăр вăхăтра пулăшу алли тăсса панă тухтăра, аслă категориллĕ сывлăх хуралçине халалланă çак статьяна.

...Ĕç кунĕ вĕсленнĕ ĕнтĕ. Черетлĕ дежурстврри Леонид Николаевич чирлисен хучĕсене пăхса ларать. Паян автоаварирен илсе килнĕ йывăр суранланнă арçын шăпи пуçран каймасть: сывалсах çитĕ-ши, куллен ĕçе çÿресе тăванĕсене савăнăç кÿрĕ-ши? Урамра вара илемлĕ çу кунĕсем. Лăпкă çанталăк пĕтĕмпех йĕркеллĕ пуласса шантарать, ĕçе юратма вăй-хал парать...

Кăç пулттипе хирургсен пÿлĕмне хыттăн шаккарĕç. Кун пекки вĕçĕмсĕрех пулнăран травматолог «юрать! юрать!» тенипе алăк енне тинкерчĕ. Пÿлĕме темĕнле çавра çил килсе кĕчĕ тейĕн, алăк вăрт-варт уçăлса хупăнчĕ те ординатурăна çар формиллĕ арçын кĕрсе тăчĕ.

– Сывлăх пултăр, Леонид Николаевич! – командир ассипе калаçрĕ савăк кăмăлне пытарайман арçын.

– Çапла пултăр. Мĕнпе пулăшма пултарăп-ши сире? – пулчĕ хирĕç хурав.

– Яланах пулăшма кирлĕ мар. Пĕрре пулăшнă. Çитет! – çав-çавах илсе кĕртнĕ вăрттăнлăха сирмесĕр калаçрĕ майор пакунсемлĕ йăрăс пÿллĕ офицер.

Сывлăх тухтăрĕн чĕри теме сиссе пăлханма пуçларĕ. Унăн куçĕсем сывлăш çар десанчĕн паттăрĕ çинче палланă çынна сăнарĕç. «Хăçан тĕл пулнă-ши? Ăçта? Пирĕн патра теес – эпир çар госпиталĕ мар. Кунашкал паттăр хамăр патăмăрта пулни асра çук. Анчах куçĕсем тем калаççĕ... Çапла, куçĕсем...».

– Аса илейместĕр-и, тăванăм? Ан та хыпкаланăр. Çулĕсем самай кайрĕç. Йĕркипе хамах каласа аса илтерем, – савăк хумĕ çинчех пуплерĕ пÿлĕме кĕнĕ арçын. Ыйтмасăрах хайхискер сĕтел хушшине вырнаçса улма сĕткенне ума кăларса лартрĕ, шăккалат канфечĕсем, район хасачĕ. Хăйĕн питĕнчен çаплипех савăнăç шевли каймарĕ. Çав хушăрах офицер куçĕсем Леонид Николаевича тăтăш сăнарĕç. «Салтак сыхлăхĕ»,– мĕлтлетрĕ тухтăр пуçĕнче шухăш.

– Çапла, сирĕн ĕç вырăнĕнче пулманни тата хăварпа тĕл пулманни вун сакăр çула хăвалать ĕнтĕ. Çак хушăра сирĕн вăхăтлă пулăшăвăрпа çĕршыва юрăхлă çын пулса тăтăм. Вун сакăр çул каялла вара... Ăсату каçĕнче яшлăх хастарĕпе хĕрсене тĕлĕнтермелле шыва кĕме тăрăшнă чух çÿллĕ çĕртен чăмса шыв тĕпне тăрăнса çурăм шăммине амантсан тата вăл вырăнта ăшăх пулнине пĕлнĕ, анчах ун пирки каламан юлташ ним ăнланмасăр ахăлтатса кулни манăн ачалăх ĕмĕчĕсем çине хĕрес хунăнах туйăнчĕ. Сутăнчăксемпе Çурçĕр Кавказра та тĕл пулма тиврĕ-ха та, анчах мирлĕ пурнăçри пĕрремĕш çакнашкал тискерлĕх манăн шăпампа уйрăм йĕр хăварчĕ. Хăвна ырă сунакана манма юрамасть, темĕнле йывăр пулсан та юлташна сутмалла мар. Хамăн пурнăçри çак чăнлăха ума хурса кĕтĕм те ĕнтĕ сире тав сăмахĕ калама, – аса илÿ чаршавне тинех сирчĕ десантник.

А. БЕЛОВ.
(Вĕçĕ пулать).